

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 177/03-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. februára 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha v konaní o sťažnosti Mgr. I. K., bytom B., zastúpenej advokátkou JUDr. V. D., B., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 39/91, za účasti Okresného súdu Trnava, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Mgr. I. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 39/91 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Trnava p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 39/91 konal bez zbytočných prieťahov.

3. Mgr. I. K. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 150 000 Sk (slovom jednostopäťdesiatisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Trnava p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Trnava je povinný uhradiť Mgr. I. K. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu trovy konania vo výške 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodeväťdesiatšesť slovenských korún) na účet advokátky JUDr. V. D., B.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 177/03 z 9. októbra 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Mgr. I. K., bytom B., (ďalej len „sťažovateľka“), v časti, ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 39/91.

Z prijatej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka podala 19. júla 1988 okresnému súdu žalobu o vypratanie nehnuteľností, ktorá bola vedená pod sp. zn. 17 C 222/88. Okresný súd uznesením sp. zn. 17 C 222/88 zo 14. februára 1991 vylúčil právnu vec sťažovateľky z konania vedeného pod uvedenou spisovou značkou na samostatné konanie, ktorému bola pridelená nová sp. zn. 17 C 39/91.

Sťažovateľka uviedla, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo vydané rozhodnutie vo veci samej. Pretože konanie vo veci sťažovateľky trvá už viac ako 15 rokov a v jeho priebehu dochádzalo k úplne zbytočným a neodôvodneným prietahom, je jej postupom okresného súdu spôsobovaná aj značná majetková ujma. Navyše, žalovaný počas celej doby trvania sporu bezplatne užíva jej nehnuteľnosti, zatiaľ čo ona musí uhrádzať dane.

Vo svojej sťažnosti sa sťažovateľka domáhala, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a súčasne žiadala, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 300 000 Sk.

Podpredsedníčka okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadrila k sťažnosti podaním sp. zn. Spr 1624/03 doručeným ústavnému súdu 14. januára 2004, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Predmetná vec 17 C 39/91 napadla na tunajší súd dňa 20. 2. 1991 potom, čo predmetná vec bola vylúčená na samostatné konanie a zaevidovaná pod novým číslom z iného spisu vedeného pod č. 17 C 222/88. Predmetom tejto veci je vypratanie nehnuteľnosti, navrhovateľkou je Mgr. I. K. a odporcom je A. P. Uznesenie o vylúčení predmetnej veci na samostatné konanie nadobudlo právoplatnosť 7. 3. 1991. Vo veci bol stanovený termín pojednávania na 3. 10. 1991, právny zástupca odporcu sa ospravedlnil z neúčasti na stanovenom pojednávaní a zároveň navrhol prerušenie konania do právoplatného rozhodnutia konania vo veci 17 C 222/88 tunajšieho súdu, nakoľko bolo potrebné vyčkať právoplatné rozhodnutie ohľadom vyslovenia neplatnosti darovacej zmluvy o predmetnej nehnuteľnosti, ktorá vec sa riešila pod č. 17 C 222/88. Pojednávanie zo dňa 3. 10. 1991 bolo odročené na neurčito za účelom vyzvania splnomocneného zástupcu navrhovateľky – JUDr. B. S., aby sa vyjadril ohľadom návrhu odporcu na prerušenie konania. Ďalšie pojednávanie vo veci bolo stanovené na deň 17. 10. 1991, na toto sa opätovne ospravedlnil právny zástupca odporcu a to z dôvodu nutnej účasti na odvolacom konaní na Mestskom súde v Bratislave. Dňa 17. 10. 1991 bolo rozhodnuté uznesením, že súd prerušuje predmetné konanie vedené pod č. 17 C 39/91 do právoplatného rozhodnutia vo veci tunajšieho súdu č. k. 17 C 222/88. Uznesenie o prerušení konania bolo písomne vypracované, doručené zástupcom účastníkov. V nasledujúcom období bolo v pravidelných intervaloch sledované zákonnou sudkyňou vo veci JUDr. I. J., či medzičasom nebolo právoplatne ukončené konanie č. k. 17 C 222/88 tun. súdu. Dňa 21. 2. 1992 podala do veci navrhovateľka Mgr. I. K. podanie v súvislosti s námietkami proti postupu konania vo veciach 17 C 39/91 a 17 C 222/88 tun. súdu. V ďalšom období sudkyňa naďalej v pravidelných intervaloch sledovala, či medzičasom nedošlo už k právoplatnému

ukončeníu veci, pre ktorú bolo predmetné konanie prerušené. Od januára 1997 prestala pracovať na tun. súde sudkyňa JUDr. J., odišla pracovať na novovytvorený Krajský súd Trnava a predmetná vec bola pridelená na konanie sudkyňi Z. Z. dňa 20. 3. 1997. Nad'alej v pravidelných intervaloch sa sledovalo, či a kedy nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie vo veci 17 C 222/88.

Vo veci 17 C 222/88 rozhodol Krajský súd v Bratislave vo veci č. k. 14 Co 239/99-652 dňa 20. 1. 2000, spisový materiál sa vrátil tun. súdu 27. 4. 2000, uznesenie odvolacieho súdu bolo doručované účastníkom konania, toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 18. 5. 2000, okrem časti rozhodnutia týkajúcej sa povinnosti náhrady trov konania. V uvedenej časti bol rozsudok súdu prvého stupňa zrušený a vec vrátená na d'alsie konanie. Odvolací súd rozsudok prvého stupňa vo veci samej potvrdil. Predmetný spis 17 C 222/88 nebolo možné následne pripojiť k spisu 17 C 39/91, nakoľko vo veci bolo dňa 8. 11. 2000 podané dovolanie proti rozsudku krajského súdu, záznamom sudkyne Z. Z. zo dňa 15. 1. 2001 bolo potrebné pripojiť k predmetnému spisu 17 C 39/91 spis 17 C 222/88 po rozhodnutí Najvyššieho súdu SR o odvolaní, toto bolo oznámené predsedníčkou súdu Mgr. I. K. dňa 3. 7. 2001.

Dňa 30. 7. 2001 do predmetnej veci 17 C 39/91 podala advokátka navrhovateľky – JUDr. V. D. podanie – úpravu žalovaného petitu, pripojila plnomocenstvo na zastupovanie, pripojila listinné dôkazy. Úpravou sudkyne zo dňa 24. 8. 2001 bol doručovaný návrh zástupkyne navrhovateľky o úprave žalobného petitu zástupcovi odporcu a ved'ajšej účastníčke v konaní s lehotou na vyjadrenie vo veci. Odporca v zastúpení advokátom JUDr. J. B. podal stanovisko vo veci doručením na súd 14. 9. 2001, dňa 1. 10. 2001 podala vo veci vyjadrenie Ing. E. K., ktorá sa označila ako svedkyňa. V d'alsom období sa čakalo na vrátenie spisu 17 C 222/88, ktorý bol medzičasom ešte zaslaný 30. 7. 2001 na Krajský súd v Trnave. Dňa 17. 10. 2001 podal vo veci vyjadrenie odporca. Dňa 31. 1. 2002 podal opätovne vyjadrenie vo veci odporca A. P. a to k predmetnému návrhu. Ďalej bol sledovaný stav konania vo veci 17 C 222/98 a to v pravidelných intervaloch. Dňa 31. 1. 2003 oznámil do konania advokát JUDr. J. T., že ukončil právne zastupovanie navrhovateľky v predmetnej veci. Dňa 22. 4. 2003 súd vyzval navrhovateľku Mgr. I. K. na zaplatenie súdneho poplatku za rozšírenie návrhu v sume 4.605,- Sk v stanovenej lehote 15 dní pod následkami zastavenia konania. Dňa 12. 6. 2003 urgoval vo veci konanie zástupca odporcu.

Dňa 11. 8. 2003 doručila do spisového materiálu zástupkyňa navrhovateľky oznámenie na odstránenie procesných pochybení súdu v tom zmysle, že uznesením z r. 1988 bolo navrhovateľke priznané oslobodenie od platenia súdnych poplatkov celkom a súd nerozhodol o zrušení tohto uznesenia, preto nemala byť vyzvaná na zaplatenie poplatku za návrh. Zároveň žiadala o doručenie písomného uznesenia súdu o pripustení zmeny žalobného petitu. Súd vo veci určil termín pojednávania na deň 15. 12. 2003 úpravou sudkyne zo dňa 2. 10. 2003, bol tiež pripojený spis 17 C 222/88, tento bol zo spisu vylúčený 9. 10. 2003, nakoľko bolo potrebné rozhodnúť o žiadosti o vydanie opravného uznesenia vo veci. Podaním, doručeným súdu 28. 11. 2003, predložil zástupca odporcu návrh na prerušenie konania s tým, že sa nedostaví odporca ani jeho právny zástupca na stanovené pojednávanie 15. 12. 2003, prerušenie konania navrhol z dôvodu potreby vyčkať právoplatné ukončenie veci, vedenej na Okresnom súde Piešťany. Na pojednávaní dňa 15. 12. 2003 sa nedostavili účastníci konania, ani sťažovateľka ani jej právna zástupkyňa ani zástupca odporcu, ani vedľajšia účastníčka, pojednávanie bolo odročené na neurčito s tým, že súd urobí dotaz na Okresný súd Piešťany ohľadom predmetu konania vedeného pod č. 5 C 10/00.

Konanie v predmetnej veci sa predĺžilo v dôsledku tej skutočnosti, že bolo prerušené dlhodobo za účelom vyčkania právoplatnosti veci č. k. 17 C 222/88 tunajšieho súdu, ktorej výsledok má podstatný význam pre rozhodnutie v predmetnej veci, tiež z toho dôvodu, že spis 17 C 222/88 bol medzičasom na dovolaní na Najvyššom súde SR a na Krajskom súde v Trnave v dôsledku podaného odvolania proti uzneseniu súdu prvého stupňa.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Vychádzajúc z obsahu sťažnosti, vyjadrenia predsedu okresného súdu a z vyžiadaného spisu okresného súdu ústavný súd zistil nasledovný priebeh konania

v predmetnej veci od podania žaloby okresnému súdu do 14. januára 2004, keď bol ústavnému súdu doručený spis okresného súdu sp. zn. 17 C 39/91.

Predmetná vec je evidovaná na okresnom súde od 20. februára 1991 na základe uznesenia zo 14. februára 1991, ktorým z konania vedeného pod sp. zn. 17 C 222/88 bola vylúčená na samostatné konanie časť týkajúca sa vypratania nehnuteľnosti, ktorá je vedená pod sp. zn. 17 C 39/91. Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania, z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v posudzovanej veci:

- okresný súd nariadil pojednávanie na 3. október 1991,
- dňa 17. septembra 1991 bolo okresnému súdu doručené ospravedlnenie neúčasti právneho zástupcu odporcu na nariadenom pojednávaní spolu s návrhom, aby bolo konanie prerušené do právoplatného rozhodnutia v súvisiacej veci vedenej pod sp. zn. 17 C 222/88,
 - dňa 3. októbra 1991 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré okresný súd odročil na neurčito s tým, že bude vyzvaný právny zástupca sťažovateľky, aby sa obratom vyjadril, či súhlasí s prerušením konania a či naďalej trvá na návrhu na vypratanie nehnuteľnosti,
 - na pojednávaní nariadenom na 17. október 1991 okresný súd rozhodol uznesením, ktorým prerušil konanie „*vo veci vypratania nehnuteľnosti vedenej pod č. 17 C 39/91 až do právoplatného rozhodnutia t. s. vo veci 17 C 222/88*“,
 - dňa 21. februára 1992 bolo okresnému súdu doručené podanie sťažovateľky, v ktorom žiadala, aby „*nadriadený súd zrušil všetky doterajšie nezákonné uznesenia vo veci 17 C 39/91 a 17 C 222/88...*“, a ďalej trvala na tom, „*aby sa pod sp. zn. 17 C 222/88 ďalej viedol môj pôvodný návrh na vypratanie nehnuteľnosti...*“,
 - na č. l. 23 až 37 skúmaného spisu sú rôzne rukou písané údaje, ktoré z hľadiska obsahu majú nízku vypovedaciu hodnotu. Údaje boli vypracované v období od roku 1992 až do roku 2000 a z niektorých je možné zistiť, že monitorujú stav súvisiaceho konania sp. zn. 17 C 222/88,
 - dňa 27. apríla 2000 bol okresnému súdu doručený rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 14 Co 239/99-652 z 20. januára 2000, ktorým bol potvrdený (okrem časti týkajúcej sa náhrady trov konania) rozsudok okresného súdu z 25. septembra 1996

č. k. 17 C 222/88-560. V dôsledku nadobudnutia právoplatnosti rozsudku vo veci samej pominul od 18. mája 2000 dôvod, kvôli ktorému bolo prerušené preskúmané konanie,

- predsedníčka okresného súdu reagovala listom z 3. júla 2001 na sťažnosť sťažovateľky z 26. mája 2001 na prietahy v konaní oznámením, že v predmetnom konaní bude možné pokračovať až po rozhodnutí o dovolaní v súvisiacom konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 222/88 a rozhodnutí o odvolaní proti rozhodnutiu o trovách v tom istom konaní,

- podaním doručeným okresnému súdu 30. júla 2001 požiadala právna zástupkyňa sťažovateľky o zmenu žalobného petitu s tým, že sa domáha vypratania predmetnej nehnuteľnosti a úhrady sumy 92 100 Sk z titulu bezdôvodného obohatenia za užívanie nehnuteľnosti,

- dňa 17. októbra 2001 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie odporcu k zmene žalobného petitu,

- v prílohe podania odporcu doručeného okresnému súdu 31. januára 2002 sa tvrdí, že na Okresnom súde Piešťany prebiehajú medzi sťažovateľkou a odporcom dve konania sp. zn. 11 C 1/01 a sp. zn. 5 C 70/00, v ktorých uplatňované nároky súvisia, resp. sa prekrývajú s nárokmi uplatňovanými v tomto konaní,

- na č. l. 67 až 70 skúmaného spisu sú rukou písané údaje z obdobia od 26. februára 2002 do 5. decembra 2002, z ktorých vyplýva, že spis sp. zn. 17 C 222/88 sa nachádza na Najvyššom súde Slovenskej republiky z dôvodu dovolania,

- dňa 22. apríla 2003 vyzval okresný súd sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku v sume 4 605 Sk „za rozšírený návrh“. Uvedená výzva však bola okresnému súdu vrátená ako nedoručená,

- dňa 16. júna 2003 bola okresnému súdu doručená žiadosť právnej zástupkyne sťažovateľky, v ktorej ho vyzýva, aby jej všetky písomnosti týkajúce sa predmetnej veci doručoval do jej rúk,

- dňa 11. augusta 2003 bolo okresnému súdu doručené podanie právnej zástupkyne sťažovateľky označené ako „Žiadosť o odstránenie procesných pochybení súdu“, v ktorom poukázala na to, že jej dosiaľ nebolo doručené uznesenie o pripustení zmeny žalobného petitu na základe podania z 25. júla 2001, ako aj na to, že sťažovateľka bola uznesením z roku 1988 oslobodená od súdnych poplatkov,

- úpravou z 2. októbra 2003 dala zákonná sudkyňa pokyn kancelárii doručiť účastníkom, resp. právnym zástupcom predvolania na pojednávanie nariadené na 15. december 2003,

- dňa 28. novembra 2003 bolo okresnému súdu doručené ospravedlnenie právneho zástupcu odporcu, ktorým ospravedlnil svoju a odporcovu neúčasť na pojednávaní nariadenom na 15. december 2003 a súčasne navrhol, aby konanie bolo prerušené „do právoplatného skončenia veci vedenej na Okresnom súde Piešťany pod sp. zn. 5 C 10/00“,

- dňa 28. októbra 2003 predložila právna zástupkyňa sťažovateľky v prílohe jej podania okresnému súdu plnomocenstvo Ing. E. K., ktorú podľa jej vyjadrenia pribral okresný súd do konania ako vedľajšiu účastníčku; právna zástupkyňa sťažovateľky okrem toho požiadala okresný súd, aby jej klientky vypočul cestou dožiadaného súdu Okresného súdu Bratislava II a aby k spisu pripojil spis tohto súdu sp. zn. 17 C 222/88, ako aj spis Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 10 C 107/89,

- pojednávanie uskutočnené 15. decembra 2003 okresný súd odročil na neurčito s tým, „že bude urobený dotaz na Okresný súd Piešťany, čo je predmetom sporu veci vedenej pod sp. zn. 5 C 10/00, v akom štádiu je konanie, nech zašlú kópiu návrhu“.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3).

1. Predmetom konania pred okresným súdom je žaloba o vypratanie nehnuteľností. Konanie je vedené na okresnom súde od 20. februára 1991 pod sp. zn. 17 C 39/91. Aj keď samotné konanie samo osebe nie je možné označiť ako právne a fakticky zložité, je potrebné vziať do úvahy skutočnosť, že rozhodnutie súdu o tejto veci je do značnej miery závislé od výsledku konania, z ktorého bolo vylúčené na samostatné konanie. Touto skutočnosťou však nie je možné ospravedlniť, že konanie začaté v roku 1991 nebolo dosiaľ právoplatne skončené.

2. Ďalším kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľky ako účastníčky súdneho konania. Ústavný súd nezistil, že by sťažovateľka ako účastníčka konania pred okresným súdom prispela k predĺženiu doterajšej doby konania.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, uplatnením ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného súdu. Okresný súd uznesením zo 17. októbra 1991 konanie prerušil „až do právoplatného rozhodnutia vo veci sp. zn. 17 C 222/88“. V dôsledku prerušenia konania sa vo veci nekonalo do 30. júla 2001 (takmer 10 rokov), keď právna zástupkyňa sťažovateľky doručila okresnému súdu návrh na úpravu pôvodného žalobného petitu, ktorý rozšírila o finančný nárok z titulu bezdôvodného obohatenia za užívanie nehnuteľností. Takmer 2 roky od podania návrhu na zmenu žaloby (od 30. júla 2001 do 22. apríla 2003) trvalo okresnému súdu, kým zaslal sťažovateľke výzvu na zaplatenie súdneho poplatku za zmenu návrhu. Vykonanie tohto jednoduchého úkonu s takýmto časovým odstupom od podania návrhu na zmenu žaloby vyhodnotil ústavný súd ako nesústreďený postup v konaní, ktorý nezodpovedá účelu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Čo sa týka prerušenia konania, ústavný súd zastáva názor, že ide o procesný postup, ktorý je zákonom dovolený [§ 109 ods. 2 písm. c) OSP], a je potrebné ho posudzovať podľa situácie, ktorá existovala v čase, keď sa realizoval, a k posúdeniu ktorej majú zásadne lepšie

predpoklady než ústavný súd všeobecné súdy, odhliadnuc od princípu subsidiarity, ktorým sa riadi jeho vzťah k všeobecným súdom a ktorému viac zodpovedá, aby ústavný súd, pokiaľ je to nevyhnutné, sám neposudzoval vhodnosť a účelnosť zvoleného procesného postupu. To však ešte neznamená, že táto voľnosť je bez obmedzenia a ústavným súdom nekontrolovateľná. Aj ustanovenie § 109 ods. 1 písm. c) OSP, tak ako napokon každé zákonné ustanovenie, sa totiž musí vykladať a uplatňovať v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4 ústavy). Keďže zo žiadneho ustanovenia ústavy nemožno vyvodit', že prerušením konania jeho účastník stráca právo na to, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy, musí sa všeobecný súd pri uplatňovaní procesného postupu podľa ustanovenia § 109 ods. 2 písm. c) OSP spravovať preto aj požiadavkou, ktorá je obsiahnutá v tomto článku ústavy a ktorá, tak ako to už bolo vyššie uvedené, ukladá povinnosť prijať príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie napadnutých vecí bez zbytočných priet'ahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote, aj keď prekážka, pre ktorú sa konanie prerušilo, ešte nepominula (I. ÚS 21/00).

Za závažnú okolnosť považuje ústavný súd to, že okresný súd napriek tomu, že mal od 27. apríla 2000 vedomosť o tom, že rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 14 Co 239/99 bol potvrdený jeho rozsudok z 25. septembra 1996 sp. zn. 17 C 222/88, kvôli ktorému bolo skúmané konanie prerušené, vo veci naďalej nekonal a jeho postup nesmeroval k meritórnemu rozhodnutiu. Nečinnosť okresného súdu nemožno ospravedlniť tým, že vo veci sp. zn. 17 C 222/88 bolo podané dovolanie, pretože táto okolnosť nijakým spôsobom nespochybňuje právoplatnosť napadnutého rozhodnutia. Z tohto dôvodu ústavný súd nemohol akceptovať argumentáciu podpredsedníčky okresného súdu, že konanie sa predĺžilo okrem iného tým, že *„spis sp. zn. 17 C 222/88 bol medzičasom na dovolaní na Najvyššom súde SR a na Krajskom súde v Trnave v dôsledku podaného odvolania proti uzneseniu súdu prvého stupňa“*. Ako zbytočný priet'ah v konaní ústavný súd vyhodnotil tú skutočnosť, že po právoplatnosti rozsudku okresného súdu sp. zn. 17 C 222/88 z 25. septembra 1996, ktorú nadobudol 18. mája 2000, okresný súd nariadil pojednávanie až na 15. december 2003, teda po viac ako 3 rokoch a 6 mesiacoch. Okresný súd sa napriek tomu, že 18. mája 2000 odpadla prekážka, pre ktorú bolo konanie prerušené, neriadil dôsledne ustanovením § 111 ods. 1 druhou vetou OSP, podľa ktorého mal za daných

okolností bezodkladne i bez návrhu pokračovať v konaní, teda postupovať tak, aby bol čo najskôr odstránený stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň obrátila sťažovateľka so žiadosťou o rozhodnutie.

Ústavný súd uvádza, že chráni ústavnosť spôsobom, ktorý upravuje ústava a zákon o ústavnom súde, ktorý nadobudol účinnosť 15. februára 1993. Keďže tento zákon neobsahuje ustanovenia o spätnej účinnosti, ústavný súd nemá oprávnenie konať a rozhodovať o porušení základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb, ku ktorému došlo pred 15. februárom 1993 (napr. I. ÚS 155/03). Z uvedeného dôvodu aj keď konanie v právnej veci sťažovateľky začalo v roku 1988, ústavný súd sa zaoberal jeho posudzovaním najmä v období po nadobudnutí účinnosti zákona o ústavnom súde, čo však neznamená, že pri vyhodnocovaní primeranosti doterajšej dĺžky konania nie je potrebné prihliadnúť na celkovú dobu jeho trvania od doručenia žaloby, t. j. od 19. júla 1988, až do dňa vydania tohto nálezu, ktorá dosiaľ predstavuje viac než 15 a pol roka, čo z ústavnoprávneho hľadiska nie je možné za žiadnych okolností tolerovať.

Vyššie uvedený postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu § 100 ods. 1 OSP tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 17 C 39/91, došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadostučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadostučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadostučinenia vo výške 300 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti. Okrem iného v nej uvádza, že *„od podania môjho návrhu uplynulo temer 15 rokov, počas ktorých dochádzalo k úplne neodôvodneným prietahom, bolo porušené nielen moje základné ľudské právo na spravodlivé súdne konanie, ale je mi spôsobovaná aj značná majetková ujma...“*.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadostučinenia, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy (napr. I. ÚS 15/02, IV. ÚS 84/02).

Pri určení výšky primeraného finančného zadostučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadostučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dĺžku konania okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 39/91, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, ako aj skutočnosť, že konanie vo veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 150 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. V. D., uplatnených v podaní z 25. apríla 2003. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby v súlade s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb. Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2002, ktorá bola 12 811 Sk. Úhrada bola priznaná v celkovej výške 8 796 Sk za 2 úkony po 4 270 Sk a 2 x 128 Sk režijný paušál.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. februára 2004